

N:o 9.

Kongl. Maj:ts nådiga proposition till Riksdagen angående upplåtelse till aktiebolaget Vestkusten af mark från indragna regementsqvartermästarebostället 1½ mantal Hultås n:is 1 och 2 i Göteborgs och Bohus län; gifven Stockholms slott den 16 december 1892.

Genom nådigt bref den 30 maj 1890 medgaf Kongl. Maj:t i anledning af en utaf arrendatorn af indragna regementsqvartermästarebostället 1½ mantal Hultås n:is 1 och 2 i Dragsmarks socken och Lane härad af Göteborgs och Bohus län gjord underdånig ansökning bemålde arrendator rätt att under återstående arrendetiden till den 14 mars 1894 åt grosshandlaren Knut Löfqvist upplåta den till bostället hörande lägenheten Oxevik om 1 har 49,3 ar för anläggande derstädes af en fisk- och sillförädlingsfabrik.

Nu har i en till Kongl. Maj:t ingifven skrift styrelsen för aktiebolaget Vestkusten, å hvilket bolag Löfqvist öfverlätit sin genom träffadt aftal med arrendatorn af Hultås erhållna rätt till ofvan omförmälda lägenhet äfvensom till en derstädes uppförd olje- och guanofabrik, i underdånighet anhållit, att, enär bolaget för sin dyrbara och viktiga anläggning icke vågade stanna i beroende af de olika arrendatorer, som kunde blifva innehafvare af bostället och hvilka troligen icke skulle underlåta att allt för mycket draga nytta af en sådan ställning,

bolaget måtte för ett pris af 3,500 kronor få inköpa ej mindre förenämnda lägenhet än äfven ett derintill gränsande område af hemmanets mark om 2 har 83 ar.

Enligt ansökningen bilagd, af vice kommissionslandtmätaren Ivan Hedén år 1890 upprättad karta med beskrifning utgör hela det i ansökningen afsedda området, hvilket å kartan betecknats med Litt. B, 4 hektar 32 ar 30 kvadratmeter, hvaraf 13 ar 80 kvadratmeter eller egofigurerna n:is 55 och 68 upptagits såsom för hufvudgården och lägenheten samfärd väg till gamla färjstället, hvarjemte för hufvudgårdens behof båtplats förbehållits vid förra färjbryggan; och har vid af Hedén med biträde af gode män och i närvaro af kronoombud den 21 december 1891 verkställd värdering området, med undantag af berörda två egofigurer, hvilka icke åsatts något värde, uppskattats till 2,973 kronor 35 öre, motsvarande, enligt hvad i förrättningsprotokollet angifves, värdet å ortens bästa jord med förhöjning för vattenrätten.

Efter erhållen nådig remiss har kongl. domänstyrelsen infordrat och med eget underdånigt utlåtande öfverlemnadt yttranden från arrendatorn af indragna militiebostället Hultås, kronofogden i orten, vederbörande domänintendent samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet. Af dessa har arrendatorn anfört, bland annat, *att*, derest åt bolaget upplätes, förutom det område bolaget redan arrenderade, ytterligare 2 har 83 ar, detta skulle för mycket inkräkta på hemmanets redan förut inskränkta jordbruk, hvartill komme att en del af den till försäljning afsedda marken vore för hemmanet oumbärlig såsom upplagsplats för sådana produkter, som sjöledes lastades eller lossades för hemmanets behof, och att återstående delen upplåtits åt två torpare, hvilka härför dagligen sjöledes transporterat hemmanets ladugårdsprodukter till den $\frac{3}{4}$ mil från Hultås belägna köpingen Lysekil; *att* förlusten af det ifrågakomma området för hemmanet skulle blifva desto känbarare, som berörda område hade ett fördelaktigt läge utmed sjön och områdets strand derjemte erbjöde den bäst skyddade hamnen på boställets egor, då deremot stränderna i öfrigt invid bostället under vintrarne dels belades med is och dels vore svårt utsatta för vestliga och nordliga vindar, i anledning hvaraf arrendatorn vid den med bolaget träffade öfverenskommelsen förbehållit sig fri utfartsväg till och båtplats vid bolagets bryggor, hvilka derjemte vore vida mer skyddade för storm än den i beskrifningen till Hedéns karta omförmälda färjbryggan; *att* de förut omnämnda torparne, hvilka, i tro att få qvarbo å hemmanet, derå uppfört åbyggnader och ladugårdar, skulle genom den sökta jordafsöndringen blifva lidande och till en del beröfvas sin utkomst; *att* då, en-

ligt hvad arrendatorn inhemtat, bolaget syntes hafva för afsigt att å det till inköp begärda nya området uppföra ett flertal bostäder för arbetarefamiljer, härigenom skulle kunna uppstå stor olägenhet för bostället och dess blifvande innehafvare, i det dels invid eller på boställsegorna ett större antal personer komme att vara bosatta, öfver hvilka ej kunde föras någon som helst kontroll, och dels boställets skog och bränsleförråd säkerligen komme att ofta oloffigen anlitas; samt att den erbjudna köpeskillingen vore för låg, enär densamma efter en räntefot af 5 för hundralet icke lemnade i årlig ränta mera än 175 kronor, hvilket belopp vore mycket mindre än den af arrendatorn för det mindre området å 1 har 49,3 ar nu betingade årliga afgift, utgörande 250 kronor.

Kronofogden har såsom sin åsigt uttalat, att det jordområde, som genom den ifrågasatta försäljningen skulle från hemmanet afskiljas, icke vore för hemmanets jordbruk oundärligt, till stöd hvarför han åberopat Hedéns ofvanberörda beskrifning, hvaraf inhemtades, bland annat, att området utgjordes af 1 har 15,5 ar åker, 71,05 ar äng, 1 har 88,5 ar berg samt 57,25 ar tomter, vägar och diken; att åkerjorden hufvudsakligen bestode af sandmylla på sandbotten; att ängsmarken utgjordes af ängsrenar och stembunden betesmark; samt att bergen vore branta, svårtillgängliga och af ringa värde. Vidare har kronofogden meddelat, att, enligt af honom inhemtade upplysningar, jordområdet tillhörde allenast ett af boställets torp, af hvars jord det likväl utgjorde största delen, utan att dock någon af torpets åbyggnader derå vore belägen, hvilket jemväl framginge af den öfver lägenheten upprättade kartan. Visserligen skulle genom den ifrågasatta försäljningen större delen af inegorna till detta torp afhändas bostället, men detta borde ej medföra någon afsevärd olägenhet för boställets innehafvare, enär torparen för mistningen af dessa inegor kunde få vederlag i annan uti samma dalsträckning befintlig jord, eller, om detta icke lämpligen kunde åvägabringas, någon af innehafvarne af de öfriga i närheten liggande jordtorpen borde kunna mot lämpligt vederlag åtaga sig fullgörandet af den utaf arrendatorn i hans ofvan anförda yttrande omförmälda transport af hemmanets produkter. Emot den af arrendatorn gjorda anmärkningen, att genom afsöndringen en för hemmanet behöflig upplagsplats och en under alla vindförhållanden betryggande båtplats skulle gå förlorade, har kronofogden erinrat, att, då enligt det af landmätaren uppgjorda värderingsinstrumentet för boställets behof undantagits väg till gamla färjstaden samt båtplats vid dervarande brygga, hvilken, såsom varande en gammal färj- och härads-

brygga, förut varit mycket använd som båtplats och hvars läge på endast omkring 90 meters afstånd från bolagets bryggor gafve vid handen, att den borde vara ganska väl skyddad för hafsvindarne, boställets behof i förenämnda hänseende syntes äfven vid försäljning af den ifrågavarande lägenheten vara tillgodosedt. Då vidare den af arrendatorn påpekade omständigheten, att förvärfvandet af det nu ifrågasatta området skulle sätta bolaget i tillfälle att derstädes uppföra en del bostäder för bolagets tjenstemän och arbetare, icke syntes innebära någon egentlig olägenhet för bostället, men deremot lätteligen kunde tillskynda detsamma fördel, enär derigenom sannolikt skulle vinnas en lätt och beqväm afsättning för boställets produkter, har kronofogden ej ansett skäl förefinnas att afstyrka bifall till den underdåniga ansökningen. Hvad den erbjudna köpeskillingen anginge, så kunde den väl synas något låg i förhållande till den af bolaget för endast en mindre del af det till försäljning nu ifrågasatta området hittills erlagda arrendeafgift; men härvid finge ej förbises, att en dylik årlig inkomst af lägenheten ej skulle kunna för beständigt påräknas, enär med all sannolikhet inom en ej så synnerligt lång följd af år bolagets verksamhet måste upphöra af den anledning att vid sillfiskeperiodens slut någon råvara för fabriken verksamhet icke funnes att tillgå. På grund af hvad kronofogden sålunda anført, har han förordat nådigt bifall till den underdåniga ansökningen.

Domänintendenten har jemväl förklarat de af arrendatorn mot försäljningen anförda skälen icke vara giltiga och i likhet med kronofogden ansett den ifrågasatta afsöndringen kunna under vissa närmare angifna vilkor ega rum utan skada för egendomen, hvaremot domänintendenten ansett köpesumman icke böra sättas lägre än till 5,000 kronor. Under förutsättning att bolaget vore villigt erlagga sistnämnda belopp, har domänintendenten under de af honom angifna vilkor tillstyrkt bifall till den underdåniga ansökningen.

Med anledning af hvad domänintendenten sålunda yttrat har Kongl. Maj:ts befallningshafvande inhemtat bolagets förklaring, huruvida bolaget vore villigt att för jordområdet erlagga den af domänintendenten föreslagna högre köpeskillingen; och har bolaget genom sin styrelse skriftligen erbjudit sig att för den sökta jordafsöndringen betala 5,000 kronor.

Kongl. Maj:ts befallningshafvande har anført, att då af hvad i ärendet förekommit syntes framgå, att några olägenheter icke skulle uppstå för bostället genom afsöndring derifrån af ifrågavarande jordområde med tillhörande vattenrätt, såvida det vilkor dervid fästades att, på sätt å Hedéns karta med beskrifning angåfves, väg af området

undantoges till det å bostället befintliga gamla färjstället äfvensom båt-plats vid dervarande brygga, samt då den af bolaget senast erbjudna köpeskillingen syntes motsvara värdet af jordområdet, Kongl. Maj:ts befallningshafvande ansåge sig i fiskerinäringens intresse böra tillstyrka nådigt bifall till ansökningsen, dock med förbehåll, bland annat, att köpeskillingen höjdes till 5,000 kronor.

Härefter har bolagets styrelse i en till domänstyrelsen ingifven skrift förklarat sig medgifva innehafvaren af bostället rätt att, derest den ifrågasatta afsöndringen medgäfves, uteslutande för boställets behof såsom jordbruk — således icke för andra, för denna näring främmande ändamål — begagna bolagets bryggor vid Oxevik, hvarjemte bolaget förbundit sig att tillhandahålla boställets innehafvare lämplig plats för tillfälliga upplag för jordbrukets behof, under vilkor dock att upplags-platsen ej finge af boställsinhafvaren inhägnas eller bebyggas.

För egen del har domänstyrelsen meddelat, att numera indragna regementsqvartermästarebostället 1½ mantal Hultås n:o 1 Norra och Hultås n:o 2 Södra blifvit genom boställsdirektionens vid Bohusläns regemente kontrakt den 2 december 1862 utarrenderadt på 30 års tid från den 14 mars 1864 mot ett årligt arrende af 252 kubikfot spanmål, hälften råg och hälften korn, att lösas med penningar efter medelvärdet af de sista fem årens markegångspris i länet, samt dessutom kontant 1,431 kronor; och som af handlingarne inhämtades, att bolaget Vestkusten hade till uppgift att tillverka fiskguano, fisk- och benmjöl, sillolja, fisklefverolja och fisklim, samt dess verksamhet således vore till allmänt gagn icke minst för ortens fiskarebefolkning, hvartill komme att det till afsöndring ifrågasatta området utan olägenhet för boställets jordbruk kunde från bostället afskiljas och att den af bolaget senast bjudna köpeskillning måste anses fullt motsvara områdets verkliga värde, har domänstyrelsen icke haft något att erinra mot bifall till den underdåniga ansökningsen.

Med afseende å de vilkor, hvarunder afsöndringen borde ega rum, har domänstyrelsen erinrat om det oundgängliga behofvet för boställets arrendator och andra derå boende personer att hafva tillgång till lastbrygga och båthamn. För detta ändamål vore icke tillräckligt att, såsom föreslagits, väg undantoges till gamla färjstället och der varande brygga, då, enligt hvad generaldirektören och chefen för domänstyrelsen vid besök å stället iakttagit, den så kallade färjbryggan vore så bristfällig, att den icke kunde utan delvis skeende ombyggnad begagnas, hvartill komme, att den omkringliggande marken vore af så lågländ beskaffenhet, att den för närvarande icke kunde till upplags-

plats användas. Ej heller vore, enligt domänstyrelsens åsigt, lämpligt, att boställets arrendator förbehölles rätt att för boställets behof såsom jordbruk äfven för framtiden begagna bolagets bryggor vid Oxevik, emedan, om, såsom i kronofogdens yttrande antyddes, bolaget förr eller senare upplöstes eller dess nuvarande verksamhet af annan anledning upphörde, denna rätt kunde blifva utan betydelse samt föranleda olägenheter och kostnader för boställets innehafvare; likasom i alla händelser en dylik gemensamhet gjorde arrendatorn mer eller mindre beroende af bolagets eller dess underordnades godtycke och lätt kunde föranleda till tvistigheter och rättegångar. Enligt domänstyrelsens förmenande borde derföre boställets innehafvare i berörda afseende göras alldeles oberoende af bolaget.

Med afseende å hvad sålunda i ärendet förekommit vill Kongl. Maj:t härmed föreslå Riksdagen att medgifva,

dels att ofvan omförmälda å vice kommissionslandtmätaren Hedéns karta med Litt. B. betecknade område om 4 har 32,^s ar må till aktiebolaget Vestkusten med eganderätt upplåtas att af bolaget tillträdas den 14 mars 1894 mot en köpeskilling af 5,000 kronor samt med vilkor och förbehåll:

1:o) att köpeskillingen vid tillträdestiden inbetalas till länets landtränteri;

2:o) att från köpet undantages den å Hedéns karta under egofigurerna n:is 55 och 68 upptagna väg till gamla lastbryggan, dock med rätt för bolaget att, om det så önskar, begagna vägen mot skylldighet att till hälften med egendomen Hultås deltaga i densammas underhåll;

3:o) att bolaget enligt de närmare föreskrifter, som i sammanhang med af- och tillträdessyn å egendomen Hultås under nästkommande år skola af synemännen meddelas, anordnar för egendomen erforderlig lastbrygga jemte upplagsplats vare sig genom iståndsättande af gamla lastbryggan och fyllning i närheten af densamma eller, om hinder härför skulle möta, genom anbringande af ny brygga med tillhörande upplagsplats å lämpligt ställe vid stranden till egofiguren n:o 55;

4:o) att på bolagets bekostnad mantalet fördelas mellan egendomen i dess helhet och området i fråga, på sätt och i den ordning, som stadgas i kongl. förordningen den 6 augusti 1881 angående hemmansklyfning och jordafsöndring;

5:o) att, sedan bolaget styrkt, att de under punkterna 1:o), 3:o) och 4:o) föreskrifna vilkor blifvit fullgjorda, köpebref å den sålunda utbrutna hemmansdelen kommer att af domänstyrelsen för bolaget ut-

färdas och hemmansdelen i jordeboken omföras till titel »utsockne frälse» med skyldighet för köparen att för densamma utgöra de frälseegendomar af dylik natur författningsenligt då och framdeles åliggande utskylder och besvär; samt

6:o) att bolaget i områdets gräns mot öfriga egor till egendomen Hultås uppsätter och för all framtid underhåller nödig stängsel;

dels ock att den inflytande köpeskillingen må användas på enahanda sätt, som är föreskrifvet i afseende å de medel, hvilka inflyta för hemman och lägenheter, hvilkas försäljning eger rum i öfverensstämmelse med kongl. brefvet den 29 maj 1874;

viljande Kongl. Maj:t, i händelse Riksdagen bifaller hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit, anbefalla domänstyrelsen att vid förnyad utarrendering af egendomen Hultås tillse, huruvida vederlag för den jord, som genom den föreslagna afsöndringen kommer att frångå den torpare, hvilken förut brukat densamma, må utan olägenhet för egendomen kunna honom beredas genom upplåtelse af annan egendomens mark.

De till ärendet hörande handlingar skola Riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kongl. Maj:t förblifver Riksdagen med all kongl. nåd och ynnest städse väl bevågen.

O S C A R.

F. v. Essen.

---

*Utdrag af protokollet öfver finansärenden, hållet inför Hans Maj:t
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 16 decem-
ber 1892.*

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern *Boström*,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena greve *Lewenhaupt*,
Statsråden: friherre *von Essen*,
              friherre *Aherhielm*,
              Östergren,
              Groll,
              Wikblad,
              Gilljam,
              friherre *Rappe*,
              Christerson.

Departemenschefen, statsrådet friherre von Essen föredrog vidare:

En till Kongl. Maj:t ingifven skrift, deri — sedan genom nådigt bref den 30 maj 1890 i anledning af en utaf arrendatorn af indragna regementsqvartermästarebostället 1½ mantal Hultås nis 1 och 2 i Dragsmarks socken och Lane härad af Göteborgs och Bohus län gjord underdånig ansökning Kongl. Maj:t medgifvit bemålde arrendator rätt att under återstående arrendetiden till den 14 mars 1894 åt grosshandlaren Knut Löfqvist upplåta den till bostället hörande lägenheten Oxevik om 1 har 49,3 ar för anläggande derstädes af en fisk- och sillförädlings-

fabrik — styrelsen för aktiebolaget Vestkusten, å hvilket bolag Löfqvist öfverlåtitt sin genom träffadt aftal med arrendatorn af Hultås erhållna rätt till ofvan omförmälda lägenhet äfvensom till en derstädes uppförd olje- och guanofabrik, i underdånighet anhållit, att, enär bolaget för sin dyrbara och viktiga anläggning icke vågade stanna i beroende af de olika arrendatorer, som kunde blifva innehafvare af bostället och hvilka troligen icke skulle underlåta att alltför mycket draga nytta af en sådan ställning, bolaget måtte för ett pris af 3,500 kronor få inköpa ej mindre förenämnda lägenhet än äfven ett derintill gränsande område af hemmanets mark om 2 har 83 ar;

öfver hvilken ansökning domänstyrelsen infortrat och med eget underdånigt utlåtande öfverlemnadt yttranden från arrendatorn af in-dragna militiebostället Hultås, kronofogden i orten, vederbörande domän-intendent samt Kongl. Maj:ts befallningshafvande i länet.

Med afseende å hvad i ärendet förekommit hemstälde statsrådet, att Kongl. Maj:t täcktes i nådig proposition föreslå Riksdagen att medgifva,

dels att ofvan omförmälda å den af vice kommissionslandtmätaren Ivan Hedén år 1890 öfver lägenheten Oxevik upprättade karta med Litt. B betecknade område om 4 har 32,^s ar finge till aktiebolaget Vestkusten med eganderätt upplåtas, att af bolaget tillträdas den 14 mars 1894, mot en köpeskilling af fem tusen kronor samt med vilkor och förbehåll:

1:o) att köpeskillingen vid tillträdestiden inbetalades till länets landtränteri;

2:o) att från köpet undantoges den å Hedéns karta under egofigurerna n:is 55 och 68 upptagna väg till gamla lastbryggan, dock med rätt för bolaget att, om det så önskade, begagna vägen mot skyldighet att till hälften med egendomen Hultås deltaga i densammas underhåll;

3:o) att bolaget enligt de närmare föreskrifter, som i sammanhang med af- och tillträdessyn å egendomen Hultås under nästkommande år skulle af synemännen meddelas, anordnade för egendomen erforderlig lastbrygga jemte upplagsplats vare sig genom iståndsättande af gamla lastbryggan och fyllning i närheten af densamma eller, om hinder härför skulle möta, genom anbringande af ny brygga med tillhörande upplagsplats å lämpligt ställe vid stranden till egofiguren n:o 55;

4:o) att på bolagets bekostnad mantalet fördelades mellan egendomen i dess helhet och området i fråga, på sätt och i den ordning, som stadgades i nådiga förordningen den 6 augusti 1881 angående hemmansklyfning och jordafsöndring;

5:o) att, sedan bolaget styrkt, att de under punkterna 1:o, 3:o och 4:o föreskrifna vilkor blifvit fullgjorda, köpebref å den sålunda utbrutna hemmansdelen skulle komma att af domänstyrelsen för bolaget utfärdas och hemmansdelen i jordeboken omföras till titel »utsockne frälse» med skyldighet för köparen att för densamma utgöra de frälseegendomar af dylik natur författningsenligt då och framdeles åliggande utskylder och besvär; samt

6:o) att bolaget i områdets gräns mot öfriga egor till egendomen Hultås uppsatte och för all framtid underhölle nödig stängsel;

dels ock att den inflytande köpeskillingen finge användas på enahanda sätt, som vore föreskrifvet i afseende å de medel, hvilka inflöte för de hemman och lägenheter, hvilkas försäljning egde rum i öfverensstämmelse med nådiga brefvet den 29 maj 1874;

hemställande statsrådet tillika, att Kongl. Maj:t, i händelse Riksdagen bifölle hvad Kongl. Maj:t sålunda föreslagit, måtte anbefalla domänstyrelsen att vid förnyad utarrendering af egendomen Hultås tillse, huruvida vederlag för den jord, som genom den föreslagna afsöndringen skulle komma att frångå den torpare, hvilken förut brukat densamma, kunde utan olägenhet för egendomen honom beredas genom upplåtelse af annan egendomens mark.

Hvad statsrådet sålunda hemställt behagade Hans Maj:t Konungen bifalla; och skulle nådig proposition till Riksdagen aflätas af den lydelse bilagan — — — vid detta protokoll utvisar.

Ex protocollo

G. Vilh. Smerling.